

VMBO

1-2

Themakatern
MENS EN
MAATSCHAPPIJ

PRINSJESDAG

PLEIN M

Noordhoff Uitgevers

Bronvermelding

Auteur: Mark van Heck
Ontwerp binnenwerk: Aly Pepping, Thesinge
Ontwerp omslag: Aly Pepping, Thesinge
Omslagfoto (Gouden koets op Binnenhof): Phil Nijhuis/
Hollandse Hoogte, Amsterdam

Frans Lemmens/HH, Amsterdam: p. 1, 6b
Lex van Lieshout/ANP, Rijswijk: p. 2
Mauritshuis, Den Haag: p. 4
Spaarnestad/HH, Amsterdam: p. 5
Peter Hilz/HH, Amsterdam: p. 6o, 8
Antonio van de Pol/NBB, Amsterdam: p. 7
Studio Haverstraat/Anton van Tetering, Utrecht: p. 7o
Paul van Riel/HH, Amsterdam: p. 9b
Werry Crone/HH, Amsterdam: p. 9o
Bert Spiertz/HH, Amsterdam: p. 10
Ries van Wendel de Joode/HH, Amsterdam: p. 11
Gerard Til/HH, Amsterdam: p. 12
Haasart illustraties, Rhenen: p. 12o

© 2014 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Houten, The Netherlands

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without prior written permission of the publisher.

258626

Prinsjesdag

Inhoud

Introductie

Cursus 1 **Prinsjesdag** 4

Cursus 2 **De Gouden Koets** 6

Cursus 3 **De miljoennota** 8

Cursus 4 **Uitgaven en inkomsten** 10

Taak **Bijzondere hoeden** 12

'Prinsjesdag': zo noemen we de derde dinsdag van september. Op deze bijzondere dag rijden koning Willem-Alexander en koningin Máxima in de Gouden Koets naar de gebouwen van de regering: het Binnenhof. Langs de route staan veel mensen om de koning en de koningin in de koets te zien. Bijna iedereen zwaait met een vlaggetje.

Bij het Binnenhof gaan de koning en de koningin naar de Ridderzaal. Daar zitten alle ministers, staatssecretarissen en veel andere belangrijke mensen al op hen te wachten. Vooral de dames in de zaal zien er feestelijk uit. Speciaal voor deze dag dragen ze bijzondere hoeden. In de zaal gaan Willem-Alexander en Máxima naast elkaar op een grote troon zitten. Daar vertelt de koning in een lange toespraak, de Troonrede, wat de plannen zijn voor het komende jaar. Als de koning klaar is, roept de voorzitter 'Leve de koning!' Iedereen in de zaal roept dan 'Hoera! Hoera! Hoera!'

Daarna gaat de minister van Financiën naar de Tweede Kamer met een houten koffertje. In het koffertje zit de miljoenennota. Dat is de begroting: er staat in hoe de regering het komende jaar aan geld wil komen en waar ze geld aan uit wil geven. De miljoenennota gaat dus over belastingen, onderwijs, gezondheidszorg en veel meer. De minister van Financiën presenteert de miljoenennota aan de leden van de Tweede Kamer.

Op Prinsjesdag is niet alles zoals het lijkt. Zo is de Gouden Koets helemaal niet van goud. Ook gaat de miljoenennota niet over miljoenen maar over miljarden. De troonrede van de koning is helemaal niet van de koning zelf: hij leest hem alleen maar voor. En waarom heet het eigenlijk Prinsjesdag, terwijl het helemaal niet om prinsjes gaat?

1 De Troonrede in de Ridderzaal.

1 Wat is wat op Prinsjesdag?

Lees de introductie en bekijk afbeelding 1. Verbind daarna de woorden met hun betekenis.

Binnenhof

houten koffertje

miljoenennota

Prinsjesdag

Ridderzaal

Troonrede

begroting voor het komende jaar

de derde dinsdag van september

gebouwen van de regering

hier houdt de koning zijn toespraak

hierin zit de miljoenennota

toespraak van de koning

2 Wie doet wat op Prinsjesdag?

Vul in. Kies uit: de koning – dames in de Ridderzaal – iedereen in de Ridderzaal – de koning en de koningin – de minister van Financiën – de voorzitter – mensen langs de weg

_____ dragen bijzondere hoeden.

_____ heeft een houten koffertje.

_____ leest de Troonrede voor.

_____ rijden in de Gouden Koets.

_____ roept 'Leve de koning!'

_____ roept 'Hoera! Hoera! Hoera!'

_____ zwaaien met vlaggetjes.

3 Rare naam

Op Prinsjesdag presenteert de minister van Financiën de miljoenennota.

a Waarom is miljoenennota een slechte naam voor deze begroting?

_____

b Wat zou een betere naam zijn?

_____

c Waar zou deze naam vandaan komen?

_____

In de introductie las je wat er gebeurt op Prinsjesdag. Die dag is altijd op de derde dinsdag van september. Waarom eigenlijk? En waar komt die naam vandaan?

1 Om te beginnen

Een *traditie* is iets wat we al lang op dezelfde manier doen. De rit met de Gouden Koets, het aanbieden van het houten koffertje en de bijzondere hoeden zijn voorbeelden van tradities op Prinsjesdag.

- a Noem twee voorbeelden van tradities in je eigen leven.

- b Vind je tradities belangrijk? Leg uit waarom.

Leerstof

Waar komt de naam 'Prinsjesdag' vandaan?

Waarom heet Prinsjesdag zo? Om heel eerlijk te zijn: dat weet niemand zeker. Dit zijn twee mogelijkheden.

- 1 Vroeger had Nederland geen koning, maar een stadhouder. Hij was officieel niet de baas van het land, maar van alle steden. De laatste stadhouder was prins Willem V. Op zijn verjaardag was het groot feest. De mensen noemden dat wel Prinsjesdag, maar die verjaardag was natuurlijk niet elk jaar op de derde dinsdag van september. Willem V was trouwens in maart jarig.
- 2 Op Prinsjesdag leest de koning de troonrede voor in de Ridderzaal. Vroeger kwam de koning samen met zijn broers, de prinsen, te paard naar de zaal. Nu rijdt hij in de Gouden Koets. De prins is er nog steeds bij: hij rijdt in een andere koets. Misschien heet de dag daarom wel zo.

2 Vroeger was Prinsjesdag de verjaardag van Willem V.

2 Feestelijke prinsjesdag

- a Vroeger was het groot feest op Prinsjesdag. Wat vierden de mensen dan?

- b Leg uit waarom iemand niet elk jaar op de derde dinsdag van september jarig kan zijn.

- c Welke van de twee verklaringen voor de naam Prinsjesdag is volgens jou het meest waarschijnlijk?

- d Leg uit waarom je de andere verklaring minder waarschijnlijk vindt.

Leerstof**Waarom op de derde dinsdag van september?**

Op Prinsjesdag presenteert de minister van Financiën de miljoenennota. Daarin staan de plannen voor het volgende jaar. Vóór 1 januari moeten alle leden van de Eerste en de Tweede Kamer zeggen wat ze van de plannen vinden. De regering moet naar al die reacties luisteren en erop reageren. Dat kost allemaal veel tijd. Daarom moet de regering de plannen al in september bekend maken. Lang geleden gebeurde dat op maandag. Dat was onhandig, want regeringsleden moesten uit het hele land naar Den Haag komen. Het vervoer was toen nog lang niet zo goed als nu. Tot in de 20e eeuw reisden mensen vooral met koetsen en trekschuiten. Om op tijd te zijn, moesten ze al op zondag vertrekken, maar dat mocht niet vanwege het geloof. Dinsdag was dus handiger.

3 Een trekschuit.

3 Op de derde dinsdag van september

- a Op Prinsjesdag wordt de miljoenennota bekendgemaakt. Waarom moet dat al in september?

- b Waarom gebeurt dat op dinsdag?

---

4 Trekschuiten

Bekijk afbeelding 3.

- a Trekschuiten werden niet altijd getrokken door mensen, zoals op deze foto. Waarmee zouden de schuiten vroeger nog meer getrokken worden?

- b Naast de trekschuit was de koets vroeger een belangrijk vervoermiddel. Geef met kruisjes aan welke kenmerken bij trekschuiten horen en welke bij koetsen.

	Trekschuiten	Koetsen
sneller vervoer		
goedkoper vervoer doordat er veel mensen in kunnen		
je kunt er overal mee komen		

In de vorige cursus zag je dat Prinsjesdag al lang bestaat. De koning en de koningin rijden in een Gouden Koets van Paleis Noordeinde naar het Binnenhof. Duizenden mensen komen kijken.

1 Om te beginnen

Zou je zelf op Prinsjesdag naar Den Haag willen om de Gouden Koets met de koning en de koningin te zien? Leg je antwoord uit.

Leerstof

De Gouden Koets is niet van goud

De Gouden Koets is van hout. Alleen aan de buitenkant zit een dun laagje bladgoud. Een echte gouden koets zou niet alleen veel te duur, maar ook veel te zwaar zijn. De koets was een cadeautje van de bevolking van Amsterdam aan Koningin Wilhelmina in 1898.

Op de koets staan allerlei afbeeldingen. Op één afbeelding staan donkere mensen met weinig kleren aan die knielen voor het koningshuis en geschenken aanbieden. De afbeelding is gemaakt in de tijd dat Nederland nog kolonies had en daar heel trots op was. Sommige mensen vinden dat deze afbeelding van de koets af moet omdat hij discriminerend is.

4 De Gouden Koets onderweg naar het Binnenhof.

5 Afbeelding op de Gouden Koets.

2 De koets

Lees de leerstof en bekijk de afbeeldingen. Omcirkel de goede antwoorden.

- a De Gouden Koets is van *goud* / *hout*.
- b Het koningshuis kreeg de koets van *het land* / *een stad*.
- c De koets is meer dan *100* / *200* jaar oud.

3 Een foute afbeelding?

Bekijk afbeelding 5.

- a Waarom staat deze afbeelding op de koets?

- b Veel mensen vinden dat deze afbeelding niet op de koets thuishoort. Wat vind jij?
Ik vind dat ze deze afbeelding *wel* / *niet* op de koets thuishoort, omdat:

Leerstof**Van Paleis Noordeinde naar het Binnenhof**

Op Prinsjesdag haalt de koets de koning en koningin op bij Paleis Noordeinde in Den Haag. Daarna gaat de koets naar het Binnenhof. De koets rijdt niet alleen: het is een hele optocht met lijfwachten in mooie uniformen, lakeien, ruiters en andere koetsen. Langs de route staan duizenden mensen die allemaal met vlaggetjes zwaaien. De hele tocht duurt een kwartier. Tijdens de tocht vuurt een kanon op het Malieveld in Den Haag elke minuut een saluutschot af. Na de toespraak in de Ridderzaal, gaat de stoet weer terug naar het paleis. De koning en koningin verschijnen dan nog op het balkon en zwaaien naar de mensen.

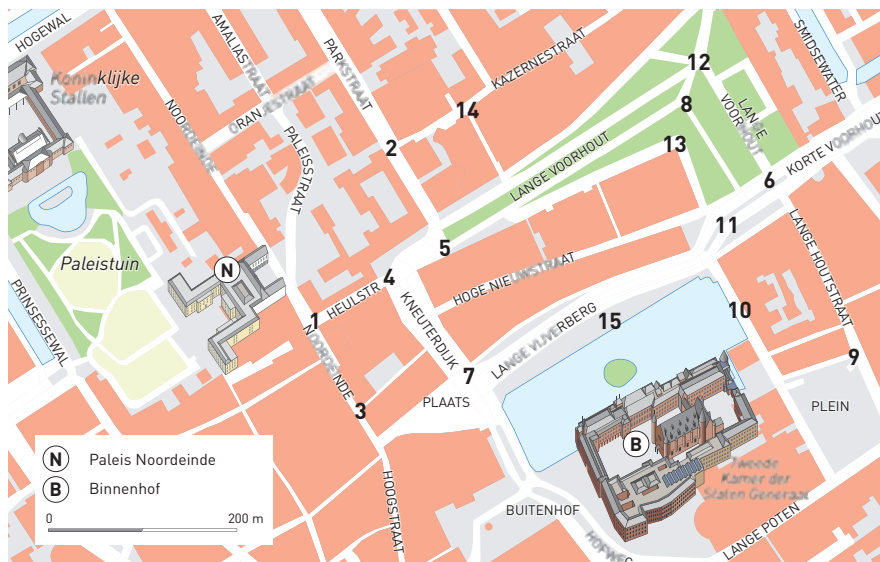

6 Mensen langs de route van de Gouden Koets.

4 De route

Afbeelding 7 is een kaartje van de omgeving van het Binnenhof. Teken hierin de route van de koets zo nauwkeurig mogelijk. Gebruik de volgende aanwijzingen.

- 1 De koets rijdt vanaf Paleis Noordeinde (N) naar de Heulstraat.
- 2 Op de kruising met de Kneuterdijk slaat de koets linksaf en gaat dan direct met de bocht mee naar rechts.
- 3 Na de bocht neemt de koets de tweede straat rechts.
- 4 Daarna neemt de koets opnieuw de tweede straat rechts, tegen het verkeer in.
- 5 Daarna gaat de koets linksaf bij de eerste weg die langs de Hofvijver loopt.
- 6 Daarna neemt de koets de eerste weg rechtsaf en rijdt het Binnenhof (B) op.

7 De omgeving van het Binnenhof.

5 Langs de route

Afbeeldingen 4 en 6 zijn foto's die langs de route van de Gouden Koets gemaakt zijn. Beide foto's horen bij een nummer op afbeelding 7.

- a Bij welk nummer op de kaart is afbeelding 4 gemaakt? _____
- b Bij welk nummer op de kaart is afbeelding 6 gemaakt? _____

In de vorige cursus zag je hoe de koning met de Gouden Koets naar het Binnenhof rijdt en daar de Troonrede houdt. Na de Troonrede gaat de minister van Financiën naar de Tweede Kamer. Hij presenteert daar de miljoenennota.

1 Om te beginnen

De afgelopen jaren is er veel bezuinigd in Nederland. Ook is er een economische crisis. Daardoor zijn veel mensen hun baan kwijt geraakt of minder gaan verdienen.

Wat heb je zelf van de economische crisis gemerkt? Noem één ding.

Leerstof

De miljoenennota

Na de toespraak van de koning gaat de minister van Financiën naar de Tweede Kamer. Hij heeft een speciaal houten koffertje bij zich. In de Tweede Kamer doet hij het koffertje open en haalt hij de miljoenennota eruit. Dat kan een pak papier zijn, maar ook een cd of een usb-stick. Daarna houdt hij een presentatie over de financiële plannen van de regering. Hij vertelt wat er in de miljoenennota staat, wat er met de belastingen gebeurt, waar op bezuinigd moet worden en waar meer geld naartoe gaat. Het verhaal van de minister sluit mooi aan bij de Troonrede van de koning. Dat is niet toevallig: de Troonrede is geschreven door de regering.

8 Minister Dijsselbloem van financiën met het houten koffertje in 2013.

2 In een koffer

Bekijk afbeelding 8 en lees de leerstof. Wat denk je, waarom zit de miljoenennota in een houten koffer?

- Dat is traditie.
- De koffer is een beveiliging. Zonder sleutel is deze niet open te krijgen.
- De miljoenennota is een dik pak papier. Een koffer is dan handig.
- Het is wettelijk verplicht om de miljoenennota in een koffer te doen.

3 De Troonrede en de miljoenennota

Vul in: *miljoenennota* of *Troonrede*.

- a De koning leest de _____ voor en vertelt wat de regering wil gaan doen.
- b De _____ is de begroting voor het komende jaar.
- c In de _____ staat hoe alle plannen betaald moeten worden.

Leerstof**Uitgaven en inkomsten**

Het meeste geld dat de regering krijgt, komt uit belastingen. Als je werkt, gaat een deel van je loon naar de regering. Dat is loonbelasting. Bedrijven betalen omzetbelasting. Verder betaal je steeds belasting als je iets in een winkel koopt. Dat heet btw. Van de belastingen worden allerlei dingen betaald: wegen, de politie, stadsparken, de vuilophaaldienst en veel meer. De allergrootste kostenpost is de gezondheidszorg: ziekenhuizen, huisartsen, verpleeghuizen en dergelijke. Ook het onderwijs kost veel geld.

9 Als je iets koopt, betaal je btw.

4 Jouw belastingen

Als je op school zit, betaal je niet zoveel belasting als iemand die werkt. Toch betaal jij ook al belastingen. Welke belastingen betaal je?

- btw   loonbelasting   omzetbelasting

5 Meer btw

Als je iets koopt, betaal je btw. Op 1 oktober 2010 werd de btw van veel producten verhoogd van 19% naar 21%. Wat was een gevolg van deze btw-verhoging?

- De regering kreeg meer geld.   Producten werden goedkoper.
 Mensen gingen meer kopen.   Winkeliers gingen meer verdienen.

Leerstof**Een grote schuld**

In de meeste jaren heeft Nederland een begrotingstekort. Dat betekent dat de regering meer geld uitgeeft dan er binnenkomt. Het geld dat we tekort komen, moeten we lenen. Daardoor hebben we nu een flinke schuld. Elk jaar betalen we daar miljarden euro's rente over. Om de schuld niet groter te laten worden, willen sommige partijen bezuinigen. Maar als we bezuinigen, hebben mensen minder geld. En mensen met minder geld geven minder uit. De regering krijgt dan minder geld uit btw en andere belastingen. Daarom vinden andere politieke partijen dat we juist niet moeten bezuinigen.

10 Bezuinigen of niet? Dat beslist de regering.

6 Bezuinigen?

Nederland geeft meer geld uit dan er binnenkomt.

a Er zijn drie manieren om hiermee om te gaan. Wat vind jij de beste manier?

- Veel bezuinigen, zodat we minder uitgeven.
 De belastingen verhogen, zodat er meer geld binnenkomt.
 Meer geld lenen.

b Leg uit waarom je dat vindt.

De miljoenennota komt niet zomaar uit de lucht vallen. Voordat deze bekend wordt, is er veel onderhandeld. Allerlei groepen in Nederland proberen namelijk ervoor te zorgen dat zij meer geld krijgen.

1 Om te beginnen

De regering bepaalt waar meer geld naartoe moet en waar juist op bezuinigd moet worden.

a Noem één ding waar Nederland volgens jou meer geld aan uit zou moeten geven.

---

b Leg uit waarom je dat vindt.

Leerstof

Meer of minder?

De politieke partijen die in de regering zitten, bepalen waar de regering het geld aan uitgeeft. Sommige partijen willen bijvoorbeeld graag meer uitgeven aan gezondheidszorg en onderwijs. Dat kan, maar dat geld moet ergens vandaan komen. De regering zou bijvoorbeeld de belastingen kunnen verhogen of nog meer kunnen lenen. Andere partijen vinden dat we moeten bezuinigen, want anders wordt de schuld nog groter. Maar de mensen die last hebben van die bezuinigingen, zijn daar natuurlijk niet blij mee.

11 Demonstreren tegen bezuinigingen.

2 Demonstratie!

Bekijk afbeelding 11. Omcirkel de goede antwoorden.

Deze demonstranten willen *meer / minder* koopkracht. Dat betekent dat ze *meer / minder* geld willen. Daarom zijn ze *voor / tegen* bezuinigen.

Leerstof

Geven we teveel uit?

De kosten in Nederland zijn in het verleden flink gestegen. Dat komt onder meer doordat de gezondheidszorg beter werd. Er zijn nu veel nieuwe behandelingen voor allerlei ziektes. Dat is fijn, want daardoor is er meer aan ziektes te doen. Maar het kost natuurlijk wel veel geld. Door de betere gezondheidszorg, maar ook door

betere werk- en leefomstandigheden, worden mensen steeds ouder. Ze leven dus langer nadat ze stoppen met werken en krijgen langer een ouderdomsuitkering. Ook dat kost veel geld. Verder gaan er meer jongeren dan vroeger naar het mbo, het hbo en de universiteit. Ouders en studenten betalen een deel van de kosten, maar lang niet alles. De regering betaalt de rest.

3 We geven steeds meer uit

Lees de leerstof. De regering geeft nu veel meer geld uit dan vroeger.

a Geef daarvoor drie redenen.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

b Denk je dat de kosten in de toekomst nog verder zullen stijgen? Leg je antwoord uit.

Leerstof**Verdienen we te weinig?**

We geven met z'n allen meer uit dan vroeger, maar we verdienen ook meer. Doordat we veel computers en machines gebruiken, werken we sneller en produceren we meer. Dankzij alle opleidingen hebben we ook betere banen. Er zijn meer managers, programmeurs en designers dan vroeger. Eenvoudiger werk wordt nu vaak door machines of in het buitenland gedaan. Tussen 1983 en nu verdubbelde het gemiddelde inkomen van mensen. Dat wil niet zeggen dat mensen ook twee keer zo rijk zijn: alles werd ook veel duurder. Maar toch steeg de welvaart. Nu kunnen veel meer mensen dan in 1983 een groot huis, een mooie auto of een dure vakantie betalen.

12 Dankzij computers en machines kunnen mensen meer werk doen dan vroeger.

4 Meer werk

Bekijk afbeelding 12 en lees de leerstof. Bedenk zelf een voorbeeld van een beroep waarin iemand nu veel meer werk kan doen dan vroeger, dankzij computers.

---

5 Meer verdienen

a Mensen kunnen nu veel meer werk doen dan vroeger. Hoe komt dat?

---

b In Nederland verdienen mensen gemiddeld ongeveer 34.000 euro bruto per jaar. In 1983 verdienden zij ongeveer 17.000 euro bruto per jaar. Kun je zeggen dat Nederlanders nu van hun salaris ongeveer twee keer zoveel kunnen kopen als in 1983? Leg je antwoord uit.

Ja / Nee, omdat _____

TAAK Bijzondere hoeden

In 1977 droeg kamerlid Erica Terpstra op Prinsjesdag een opvallende hoed. Dat was bijzonder, want in die tijd droegen dames bijna nooit hoeden. Verschillende vrouwen namen het idee van Erica Terpstra over. Nu dragen bijna alle vrouwen die naar de Troonrede in de Ridderzaal komen luisteren een hoed. Veel van deze hoeden zijn speciaal voor Prinsjesdag gemaakt. Sommige dames gebruiken de hoed om hun mening over iets te geven.

In deze taak ga je een hoed voor Prinsjesdag ontwerpen. Het wordt niet alleen een mooie hoed, maar ook een hoed waarmee je jouw mening over een politiek onderwerp geeft.

Stap 1 Waar moet meer geld naartoe?

In de miljoenennota gaat het over bezuinigingen en over uitgaven. Noem iets waar volgens jou meer geld naartoe zou moeten. Leg ook uit waarom je dat vindt.

Stap 2 Waar moet minder geld naartoe?

Noem ook iets waar volgens jou wel op bezuinigd kan worden. Leg ook uit waarom je dat vindt.

Stap 3 Welke hoed?

Je mag een hoed ontwerpen die een kamerlid zal dragen tijdens de toespraak in de Ridderzaal. Met de hoed ga je jouw antwoord op

Stap 1 of Stap 2 laten zien. Welk antwoord kies je? _____

Stap 4 Ontwerp de hoed

Maak een ontwerp voor de hoed door de tekening hiernaast af te maken. Zorg ervoor dat de hoed jouw mening weergeeft, maar ook heel mooi is. Als je ontwerp niet goed in de tekening past, maak dan een nieuw ontwerp op een leeg blad.

13 Demonstratie tegen dakloos zijn met een hoed.